

Lectio X. Konstrukcja *accusativus cum infinitivo* (A.C.I.). Składnia orzeczenia imiennego w konstrukcji A.C.I.

Konstrukcja A.C.I. występuje po:

(a) czasownikach oznaczających

mówienie:

dico, ěre – mówić

nego, are – zaprzeczać

narro, are – opowiadać

scribo, ěre – pisać; *itp.*

myślenie:

puto, are – uważać

existĭmo, are – oceniać

scĭo, ire – wiedzieć

intellĭgo, ěre – rozumieć; *itp.*

spostrzeganie:

sentĭo, ire – czuć

vidĕo, ere – widzieć

audĭo, ire – słyszeć

lego, ěre – czytać; *itp.*

Uwaga: Konstrukcja A.C.I. pełni tu funkcję zdania dopełnieniowego, które w języku polskim rozpoczyna się od spójnika **że**.

(b) czasownikach wyrażających

rozkaz / zakaz:

iubĕo, ere – rozkazywać

monĕo, ere – upominać

veto, are – zakazywać

prohibĕo, ere – zabraniać; *itp.*

pozwolenie:

sino, ěre – pozwalać

permitto, ěre – pozwalać

itp.

wolę:

cupio, ěre – pragnąć

desidero, are – pragnąć

studĕo, ere – pragnąć

itp.

Uwaga: Konstrukcja A.C.I. pełni tu funkcję zdania dopełnieniowego, które w języku polskim rozpoczyna się od spójników **żeby** lub **aby**.

(c) wyrażeniach

bezosobowych:

constat – wiadomo

decet – wypada

licet – wolno

oportet – trzeba, należy; *itp.*

z czasownikiem *esse*:

fama est – wieść niesie

mos est – jest zwyczajem

necesse est – trzeba, należy

opus est – trzeba, należy; *itp.*

Uwaga: Konstrukcja A.C.I. pełni tu funkcję zdania podmiotowego, które w języku polskim rozpoczyna się od spójnika **że**, **żeby** lub **aby**.

Składnia orzeczenia imiennego w konstrukcji A.C.I.

Ponieważ orzecznik w orzeczeniu imiennym zgadza się pod względem przypadka z podmiotem, w konstrukcji A.C.I. musi stać w *acc.*, np. Marcus est poeta ⇒ Marcum poetam esse scio.

1. Thales putat aquam esse initium mundi.
2. Deum necesse est mundum regere.
3. Multi philosophi dicunt posse animos in caelum pervenire.
4. Spero nostram amicitiam sempiternam esse.
5. Scio me nihil scire (łacińskie tłumaczenie słynnych słów Sokratesa)
6. Democritus negat esse quicquam sempiternum. (Cyceron)
7. Verum est amicitiam nisi inter bonos esse non posse. (Cyceron)
8. Sapientiam bonum esse dicunt. (Seneka)
9. Praestat aliquid superesse quam deesse.
10. Caesar Helvetios oppida vicosque restituere iubet. (Cezar)
11. Existimo sapientiam sine eloquentia parum prodesse, eloquentiam vero sine sapientia nimium obesse plerumque, prodesse numquam. (Cyceron)
12. Stoici censent sapientes sapientibus, etiam ignotis, esse amicos. (Cyceron)
13. Quid enim est novi hominem mori, cuius tota vita nihil aliud quam ad mortem iter est? (Seneka)
14. Bonum putant esse aliqui id quod utile est. (Seneka)
15. Prædia solum habes et solum, Cándide, nummos,
 Áurea solum habes, murrina solum habes,
 Mássica solum habes et Ópimi Cáecuba solum,
 Ét cor solum habes, solum et ingeniúm.
 Ómnia solum habes—nec mé puta velle negáre!—
 Úxorém sed habes, Cándide, cúm populó. (Marcjalis) [metrum: dystych elegijny]

Ćwiczenia:

1. Przetłumacz
 Socrates quinto a. Ch. n. seculo vivebat. Qui non solum hominum opinione, sed etiam oraculo Apollinis sapientissimus iudicabatur. Ille existimabat idem esse veritatem et virtutem. Bonos beatos, improbos stultos appellabat. Dicebat quoque scire se nihil
2. Poniższe zdania postaw w konstrukcji ACI po dowolnie wybranym *verbum regens*:
 - a. Amicitia semper prodest.
 - b. Stulti timent fortunam.
 - c. Barba non facit philosophum.
 - d. Sacra populi lingua est.
 - e. Avarus ipse miseriae causa est suae.
 - f. Ager sine cultura fructuosus esse non potest.
 - g. Lex retro non agit.
 - h. Fragile corpus animus sempiternus movet.

Konstrukcję A.C.I., choć w zdecydowanie węższym zakresie, można spotkać w językach nowożytnych, por.

wł. *Lasciate mi cantare* – Pozwólcie, żebym śpiewał (Pozwólcie mi śpiewać).

fr. *J'entends les oiseaux chanter* – Słyszę, że ptaki śpiewają (Słyszę, jak ptaki śpiewają).

ang. *They want me to come* – Chcą, żebym przyszedł.

W języku polskim konstrukcja A.C.I. niekiedy pojawia się w literaturze pięknej jako archaizujący zabieg stylistyczny, por.

Poznali go Mesjaszem być prawym (kolęda *Przybieżeli do Betlejem*).

Powiadali się być wysłanymi od Bohuna (H. Sienkiewicz, *Ogniem i mieczem*).